

Sygn. akt I ACa 1339/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Dorota Ochalska - Gola

Sędziowie : SA (...)

SA Krystyna Golinowska (spr .)

Protokolant: st. sekr. sąd. Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 9 marca 2016 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **E. Z.**

przeciwko **Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G.**

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 27 maja 2015 r. sygn. akt I C 702/14

1. oddała apelację;
2. nie obciąża powódki kosztami postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1339/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 maja 2015 r., po rozpoznaniu powództwa E. Z. skierowanego przeciwko Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. w G. o pozbawienie w całości wykonalności tytułów wykonawczych, Sąd Okręgowy w Łodzi:

1. pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty z dnia 4 września 2003 r., wydany przez Sąd Rejonowy w Kościerzynie w sprawie I Nc 126/03, zaopatrzonej w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Kościerzynie z dnia 16 października 2003 r., w części przekraczającej kwotę 26634, 38 zł;
2. oddalił powództwo w pozostałej części;
3. nie obciążył powódki kosztami procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powódka zawarła ze stroną pozwaną umowy pożyczki nr (...). Nadto poręczyła pożyczkę udzieloną przez stronę pozwaną B. Z. (umowa nr (...)). Zobowiązania te nie były spłacane.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 4 września 2003 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 126/03 Sąd Rejonowy w Kościerzynie orzekł, że E. Z. ma zapłacić na rzecz (...) im. (...) kwotę 6205,17 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 40% rocznie od 23 lipca 2003 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 1355 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Nakaz zapłaty uprawomocnił się w dniu 26 września 2003 r., został zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 16 października 2003 r. W postępowaniu klauzulowym wierzycielowi przyznano koszty w kwocie 66 zł. W dniu 7 listopada 2003 r. na podstawie powyższego orzeczenia wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 2406/03 przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie A. M..

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 26 września 2003 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 145/03 Sąd Rejonowy w Kościerzynie orzekł, że E. Z., M. M. i R. B. mają zapłacić solidarnie na rzecz (...) im. (...) kwotę 24913, 29 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 40% rocznie od 13 sierpnia 2003 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2891, 90 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Nakaz zapłaty uprawomocnił się w dniu 21 października 2003 r., został zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 7 listopada 2003 r. W postępowaniu klauzulowym wierzycielowi przyznano koszty w kwocie 66 złotych. W dniu 4 grudnia 2003 r. na podstawie powyższego orzeczenia wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 2663/03 przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie A. M..

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 21 października 2003 r. w sprawie o sygn. akt Nc 1287/03 Sąd Okręgowy w Gdańsku nakazał E. Z., aby zapłaciła (...) im. (...) kwotę 31360, 55 zł wraz z odsetkami w wysokości 40% rocznie od 23 sierpnia 2003 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 3013, 90 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Nakaz zapłaty został zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 31 grudnia 2003 r. W postępowaniu klauzulowym wierzycielowi przyznano koszty w kwocie 66 zł. W dniu 22 stycznia 2004 r. na podstawie powyższego orzeczenia wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 296/04 przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie A. M..

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 11 marca 2004 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 236/03 Sąd Rejonowy w Kościerzynie orzekł, że B. Z., T. W. i E. Z. mają zapłacić solidarnie (...) im. (...) kwotę 23945, 29 zł wraz z odsetkami w wysokości 40% rocznie od 31 października 2003 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2876, 30 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Nakaz zapłaty został zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 1 czerwca 2005 roku. W postępowaniu klauzulowym wierzycielowi przyznano koszty w kwocie 66 zł. Na podstawie powyższego orzeczenia prowadzone było postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 2406/03 przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie A. M., które zostało umorzone, na wniosek wierzyciela, postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2007 r. W toku postępowania wyegzekwowano kwotę 2902 zł, przy czym wierzycielowi przekazano kwotę 1742,70 zł oraz 600 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego, i 70 zł tytułem zwrotu zaliczki. W dniu 26 sierpnia 2013 r. do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kutnie A. M. wpłynął ponowny wniosek strony pozwanej o wszczęcie egzekucji przeciwko E. Z. i B. Z. na podstawie nakazu zapłaty w sprawie I Nc 236/03, która prowadzona była pod sygn. akt Km 1659/13.

W dniu 21 września 2012 r. strony zawarły umowy ugody w zakresie należności objętych nakazami zapłaty wydanymi w sprawach o sygn. akt I Nc 145/03, I Nc 126/03 i Nc 1287/03.

W odniesieniu do nakazu zapłaty wydanego w sprawie o sygn. akt I Nc 145/03 strony wskazały, że na dzień podpisania ugody wymagalna wierzytelność wynosi 90422, 58 zł, na którą składa się kwota 24913, 29 zł tytułem kapitału i skapitalizowanych należności objętych nakazem zapłaty oraz kwota 65509, 29 zł tytułem odsetek należnych do dnia podpisania ugody. W ramach porozumienia wierzyciel obniżył należność o kwotę odsetek w wysokości 65509, 29 zł, zaś oprocentowanie pozostałej kwoty ustalono według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania umowy wynosiła 10% rocznie. Ugoda została zawarta na okres do dnia 2 marca 2018 r., nadano jej numer (...).

W odniesieniu do nakazu zapłaty wydanego w sprawie o sygn. akt I Nc 126/03 strony wskazały, że na dzień podpisania ugody wymagalna wierzytelność wynosi 1552,57 zł, na którą składa się kwota 1511,17 zł tytułem kapitału

i skapitalizowanych należności objętych nakazem zapłaty oraz kwota 41, 40 zł tytułem odsetek należnych do dnia podpisania ugody. W ramach porozumienia wierzyciel obniżył należność o kwotę odsetek w wysokości 41,40 zł, zaś oprocentowanie pozostałej kwoty ustalono według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania umowy wynosiła 10% rocznie. Ugoda została zawarta na okres do dnia 2 października 2015 r., nadano jej numer (...).

W odniesieniu do nakazu zapłaty wydanego w sprawie o sygn. akt Nc 1287/03 strony wskazały, że na dzień podpisania ugody wymagalna wierzytelność wynosi 127311, 37 zł, na którą składa się kwota 31360, 55 zł tytułem kapitału i skapitalizowanych należności objętych nakazem zapłaty oraz kwota 95950, 82 zł tytułem odsetek należnych do dnia podpisania ugody. W ramach porozumienia wierzyciel obniżył należność o kwotę odsetek w wysokości 95950, 82 zł, zaś oprocentowanie pozostałej kwoty ustalono według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania umowy wynosiła 10% rocznie. Ugoda została zawarta na okres do dnia 2 kwietnia 2019 r., nadano jej numer (...).

W dniu 27 września 2013 r. strony zawarły umowę ugody odnośnie do nakazu zapłaty wydanego w sprawie o sygn. akt I Nc 236/03. W umowie wskazano, że na dzień jej podpisania wymagalna wierzytelność wynosi 54390, 15 zł, na którą składa się kwota 23945, 29 zł tytułem kapitału i skapitalizowanych należności objętych nakazem zapłaty, kwota 29860, 26 zł tytułem odsetek należnych do dnia podpisania ugody oraz kwota 584,60 zł tytułem kosztów postępowania. W ramach porozumienia wierzyciel obniżył należność o kwotę odsetek w wysokości 29860, 26 zł, zaś oprocentowanie pozostałej kwoty ustalono według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania umowy wynosiła 10% rocznie. Ugoda została zawarta na okres do dnia 30 października 2021 r., nadano jej numer (...).

Należności objęte powyższymi ugodami są spłacane według harmonogramu spłaty, który określał, jaka kwota wpłacana jest tytułem kapitału, a jaka zaliczana jest na odsetki i na koszty.

W okresie od 26 października 2012 r. do 27 października 2014 r. E. Z. na poczet należności wynikającej z ugody nr 6/34058/2012 wpłaciła łącznie 11039 zł, zaś na poczet należności objętej ugodą nr 8/34058/2012 – łącznie kwotę 12204 zł.

W dniach od 23 listopada 2012 r. do 23 sierpnia 2014 r. na poczet umowy ugody nr 7/34058/2012 powódka wpłaciła łącznie kwotę 500, 41 zł.

W okresie od 30 grudnia 2013 r. do dnia 27 października 2014 r. E. Z. dokonała na rzecz strony pozwanej wpłat objętych tytułem „spłata za Z.” i „spłata za Z. B.” na łączną kwotę 4080 zł.

Dodatkowo w dniach 27 września 2013 r., 28 października 2013 r. i 26 listopada 2013 r. powódka wpłaciła stronie pozwanej tytułem „spłata pożyczek” łącznie kwotę 3533 zł.

Należność objęta nakazem zapłaty wydanym w sprawie o sygn. akt I Nc 126/03 została spłacona w całości.

W związku z zawarciem przez strony porozumień w przedmiocie spłaty zadłużenia pozwany wniósł o umorzenie postępowań egzekucyjnych w sprawach: Km 2663/03, Km 296/04, Km 2406/03 i Km 1659/13.

W toku postępowania o sygn. akt Km 2663/03 wyegzekwowano kwotę 34356, 81 zł, z czego wierzycielowi przekazano kwotę 28205,79 zł i 600 zł tytułem kosztów zastępstwa adwokackiego. W toku postępowania o sygn. akt Km 2406/03 wyegzekwowano kwotę 32159, 74 zł, z czego wierzycielowi przekazano kwotę 26634, 38 zł i 315 zł tytułem kosztów zastępstwa adwokackiego. W toku postępowania o sygn. akt Km 296/04 wyegzekwowano kwotę 39636, 36 zł, z czego wierzycielowi przekazano kwotę 32655, 23 zł i 615 zł tytułem kosztów zastępstwa adwokackiego. Sumy przekazane wierzycielowi w toku postępowań egzekucyjnych w pierwszej kolejności zaliczane były na koszty procesu, koszty postępowania klauzulowego oraz postępowania egzekucyjnego, a następnie na należne odsetki. Żadna z wpłat nie została zaliczona na poczet zasądzonej należności głównej.

W piśmie datowanym na dzień 31 października 2013 r., doręczonym (...) im. (...) w dniu 31 stycznia 2014 r., powódka złożyła oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych przy zawarciu wymienionych wyżej umów ugody. W odpowiedzi skierowanej do powódki pozwany wskazał, że nie ma podstaw do uchylenia się

przez nią od skutków prawnych złożonych oświadczeń woli o zawarciu ugód, bowiem pracownicy strony pozwanej nie stosowali wobec niej gróźb i nie zastraszali jej.

Powódka nadal realizuje postanowienia zawartych umów ugody i dokonuje systematycznych wpłat.

Sąd meriti oddalił wniosek powódki o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw rachunkowości na okoliczność wyliczenia wysokości pozostałego zobowiązania, wysokości kwoty stanowiącej należność główną zobowiązania, wysokości naliczanych odsetek, wysokości dokonywanych wpłat przez powódkę na rzecz pozwanej, uznając że ustalenie wskazanych okoliczności nie wymaga wiadomości specjalnych.

Sąd Okręgowy nie znalazł również podstaw do uwzględnienia wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania powódki na okoliczność potwierdzenia wyegzekwowanych od niej kwot pieniężnych w postępowaniu egzekucyjnym, dokonywanych przez nią wpłat na rzecz pozwanego oraz na okoliczność dokonania spłaty długów wobec pozwanego, a także przedawnienia roszczeń. Sąd meriti podniósł, że wysokość wyegzekwowanych i wpłaconych przez powódkę kwot nie była sporna w sprawie i wynika jednoznacznie z załączonych do akt dokumentów, nie zachodzą zatem przesłanki z art. 299 k.p.c. Stwierdził, że okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia zostały wykazane za pomocą nie budzących wątpliwości dokumentów, z treści których wynika, czy należność została spłacona i czy jest przedawniona. Subiektywne przekonanie powódki w tym względzie nie może skutecznie zakwestionować załączonych dokumentów.

Przechodząc do analizy zgłoszonego roszczenia, Sąd I instancji stwierdził, że powódka powołała się na zdarzenia, które nastąpiły po powstaniu tytułu egzekucyjnego, wskutek których zobowiązanie wygasło (spełnienie świadczenia) oraz nie może być egzekwowane (przedawnienie roszczenia), zatem podstawę prawną żądania stanowi przepis art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Dalej zaznaczył, że poza sporem pozostaje okoliczność, iż przeciwko powódce prowadzone były postępowania egzekucyjne, w toku których wyegzekwowano i przekazano wierzycielowi określone kwoty. Po ich zakończeniu wysokość wyegzekwowanych kwot została wskazana na tytułach wykonawczych i w tym zakresie należności objęte przedmiotowymi nakazami zapłaty nie mogą już być egzekwowane. Powództwo opozycyjne może być zaś skutecznie wniesione tylko pod warunkiem, że istnieje potencjalna możliwość wykonania tytułu wykonawczego. Dłużnik traci możliwość wytoczenia tego rodzaju powództwa w odniesieniu do wyegzekwowanego świadczenia. Powództwo to jest więc niedopuszczalne w części, w której wykonalność tytułu wykonawczego wygasła na skutek jego zrealizowania (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 maja 2014 r., sygn. akt II CSK 679/13). W tych warunkach Sąd Okręgowy uznał, że pomimo spełnienia przez powódkę świadczenia w zakresie wyegzekwowanych od niej kwot, niedopuszczalne było pozbawienie tytułów wykonawczych wykonalności w części, co do której nie istnieje już potencjalna możliwość objęcia jej postępowaniem egzekucyjnym w przyszłości. Zasada ta nie dotyczy kwot wpłaconych przez powódkę bezpośrednio na rzecz wierzyciela.

Następnie Sąd Okręgowy podniósł, że świadczenie objęte nakazem zapłaty wydanym w sprawie o sygn. akt I Nc 126/03 zostało spełnione w całości, przy czym w zakresie kwoty 26634, 38 zł należność ta została wyegzekwowana w toku postępowania egzekucyjnego, w pozostałej zaś części powódka ją spłaciła dokonując dobrowolnych wpłat na rzecz wierzyciela. Okoliczność ta była bezsporna w sprawie. Nie ma jednak racji strona pozwana twierdząc, że w związku z tym uprawnienie powódki do żądania pozbawienia wykonalności tego tytułu wykonawczego wygasło w całości. W zakresie należności wpłaconych przez powódkę na rzecz wierzyciela poza postępowaniem egzekucyjnym, potencjalna możliwość wykonania tytułu wykonawczego nadal bowiem istnieje. Z tych względów za zasadne uznał Sąd I instancji żądanie pozwu o pozbawienie wykonalności nakazu zapłaty z dnia 4 września 2003 r. wydanego przez Sąd Rejonowy w Kościerzynie w sprawie o sygn. akt I Nc 126/03, podkreślając że żądanie takie mogło być uwzględnione jedynie w części przewyższającej kwotę wyegzekwowaną w toku postępowania egzekucyjnego.

W odniesieniu zaś do pozostałych nakazów zapłaty Sąd Okręgowy uznał, że powódka nie wykazała, w jakiej części należności nimi objęte zostały przez nią spłacone. Podniósł, że E. Z. dokonywała wpłat realizując postanowienia zawartych ze stroną pozwaną ugód. Wpłaty dokonywane były w oparciu o ustalony harmonogram, który określał, która część obejmuje wpłatę na należność główną, a która na odsetki i na koszty. W zakresie kwot wyegzekwowanych

od powódki strona pozwana złożyła stosowne wyliczenie. Wprawdzie powódka zakwestionowała złożony dokument, nie podniosła ona jednak żadnych konkretnych zarzutów przeciwko przedstawionemu rozliczeniu. W świetle zaś art. 451 § 1 zd. 2 k.c. oraz art. 1026 § 2 k.p.c., sposób zaliczenia przez stronę pozwaną kwot egzekwowanych od powódki był prawidłowy. Sąd meriti podkreślił, że z uwagi na wysokość należnych odsetek, które rocznie łącznie wynosiły 32087, 64 zł (w sprawie Nc 1287/03 - 12544, 22 zł, w sprawie I Nc 236/03 - 9578, 11 zł oraz w sprawie I Nc 145/03 - 9965, 31 zł), nie budzi wątpliwości, iż wyegzekwowane od powódki kwoty nie zaspokoiliły w pełni nawet wymagalnych należności ubocznych. Tym bardziej nie wystarczyły na spłatę chociażby w części należności głównej. Z kolei w zakresie kwot wpłacanych przez E. Z. dobrowolnie na rzecz wierzyciela wskazał, że to powódkę obciążał dowód wykazania w jakiej części wpłaty te stanowiły spłatę należności głównej, a w jakiej odsetki i należne koszty, skoro dysponowała ona harmonogramem, zgodnie z którym dokonywała tych wpłat.

Obowiązku tego nie można przerzucać na biegłego sądowego. E. Z. nie przedstawiła zaś żadnego dokumentu, z którego wynikałoby na poczet jakiej należności wpłaty te były dokonywane. Nie złożyła także żadnego oświadczenia w tym zakresie. Sąd nie miał więc możliwości ustalenia, która część wpłaconych kwot stanowiła spłatę należności głównej objętej tytułem wykonawczym, a która została zaliczona przez wierzyciela na zaspokojenie innych należności. Wprawdzie to strona pozwana dokonywała ostatecznego zaliczenia wpłaconych kwot, w sytuacji jednak, gdy nie przedstawiła ona sposobu ich rozliczenia, to powódka powinna była wykazać, na poczet jakiej należności wpłaty miały być dokonywane, czego nie uczyniła. Konkludując Sąd Okręgowy stwierdził, że nie zostało wykazane, w jakiej części świadczenie objęte przedmiotowymi nakazami zapłaty zostało spełnione, zatem nie było możliwe rozstrzygnięcie w przedmiocie częściowego pozbawienia wykonalności tytułów wykonawczych. Nie ulega natomiast wątpliwości, że powódka nie wykazała także, by należności te spłaciła w całości.

W dalszej kolejności Sąd I instancji uznał za niezasadny zarzut przedawnienia należności objętych przedmiotowymi tytułami wykonawczymi. Stwierdził, że zgodnie z art. 125 § 1 zd. 1 k.c., roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu przedawnia się z upływem lat dziesięciu, chociażby termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy. Nakaz zapłaty w sprawie o sygn. akt I Nc 145/03 uprawomocnił się w dniu 26 września 2003 r., tak więc roszczenie nim objęte przedawnione byłoby od dnia 27 września 2013 r. W sprawie nie zostały ustalone daty uprawomocnienia się nakazów zapłaty wydanych w sprawach o sygn. akt I Nc 236/03 i Nc 1287/03. Przyjmując, że nakazy te uprawomocniły się najwcześniej po upływie 14 dni od wydania, to w sprawie o sygn. akt I Nc 236/03 orzeczenie uprawomocniło się w dniu 25 marca 2004 r., tak więc okres przedawnienia upływał w dniu 25 marca 2014 r., zaś nakaz zapłaty w sprawie Nc 1287/03 uprawomocnił się w dniu 5 listopada 2003 r., tak więc przedawnienie roszczenia nastąpiłoby z upływem dnia 5 listopada 2013 r.

Odwołując się do poglądów judykatury Sąd Okręgowy uznał, że bez znaczenia dla oceny przedawnienia roszczenia pozostaje fakt wszczęcia przez pozwanego egzekucji przeciwko powódce, skoro ostatecznie postępowania te zostały umorzone na wniosek wierzyciela, co niweczy skutki przerwy biegu przedawnienia wywołane złożeniem wniosku o wszczęcie egzekucji (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2015 r., sygn. akt III CZP 103/14).

W ocenie Sądu I instancji, przerwanie biegu przedawnienia nastąpiło przez uznanie roszczenia przez powódkę (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.) w ugodach zawartych w dniu 21 września 2012 r. (w odniesieniu do nakazów zapłaty w sprawach o sygn. akt I Nc 145/03 i Nc 1287/03) i 27 września 2013 r. (w odniesieniu do nakazu zapłaty w sprawie o sygn. akt I Nc 236/03). W umowach tych E. Z. potwierdziła wysokość wymagalnych wierzytelności wobec strony pozwanej w kwotach odpowiadających pełnym należnościom głównym zasądzonym w nakazach zapłaty i odsetkom wyliczonym na dzień podpisania umów. Powódka wskazywała wprawdzie, że uchyliła się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych w trakcie zawierania tych ugód z uwagi na groźby zastosowane przez pracowników strony pozwanej, nie wykazała ona jednak tej okoliczności. Nie zgłosiła żadnych wniosków dowodowych w tym przedmiocie. W tych warunkach Sąd meriti uznał, że oświadczenie E. Z. o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń woli z uwagi na ich złożenie pod wpływem groźby było bezskuteczne. Tym samym doszło do przerwania biegu terminów przedawnienia wspomnianych należności wskutek ich uznania, zaś do dnia orzekania w sprawie terminy te nie upłynęły.

Mając powyższe na uwadze, Sąd I instancji uwzględnił powództwo, na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. jedynie częściowo i pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty z dnia 4 września 2003 r. wydanego przez Sąd Rejonowy w Kościerzynie w sprawie o sygn. akt I Nc 126/03 w części przekraczającej wyegzekwowaną kwotę 26634, 38 zł, w pozostałym zaś zakresie powództwo oddalił.

Sąd nie obciążył powódki kosztami procesu, wobec uznania, że w sprawie zachodzą okoliczności uzasadniające zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c.

Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją powódka w zakresie rozstrzygnięcia o oddaleniu powództwa, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania procesowego tj.:

- art. 227 i 233 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie wskutek dokonania dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego i wydaniu wyroku oddalającego powództwo nie w oparciu o wszystkie zebrane dowody tylko w oparciu o ich część, z naruszeniem zasad logicznego rozumowania, wiedzy i doświadczenia, a także poprzez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego i przesłuchania stron oraz nieustalenie daty uprawomocnienia się nakazów zapłaty w sprawie I Nc 236/02 i I Nc 1287/03, co miało szczególnie wpływ na ocenę zarzutu przedawnienia roszczeń;

- art. 278 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i niedopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw rachunkowości na okoliczność wyliczenia wysokości pozostałego zobowiązania, wysokości kwoty stanowiącej należność główną, wysokości naliczanych odsetek, wysokości wpłat dokonywanych przez powódkę na rzecz pozwanej, co z pewnością przyczyniłoby się do wykazania, w jakiej części należności objęte nakazami zapłaty zostały przez powódkę spłacone, o pozwoliłoby na rozstrzygnięcie w przedmiocie częściowego pozbawienia wykonalności tytułów wykonawczych;

- art. 299 k.p.c. poprzez niedopuszczenie dowodu z przesłuchania stron w sytuacji, gdy wszystkie nie zostały wyjaśnione wszystkie fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności nie została wyjaśniona kwestia wysokości spełnionych przez powódkę świadczeń oraz okoliczności uchylenia się od skutków oświadczenia woli złożonych pod wpływem groźby;

2. błąd w ustaleniach faktycznych mający istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia

sprawy polegający na przyjęciu, że:

- powódka nie uchyliła się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych w trakcie zawierania umów ugody z dnia 21 września 2012 r. i 27 września 2012 r., gdyż nie wykazała okoliczności stanowiących przyczynę złożenia powyższych oświadczeń pod wpływem groźby, podczas gdy uchylenie się od skutków oświadczenia woli jest skuteczne i uzasadnione;

- doszło do przerwania biegu terminów przedawnienia wskazanych w nakazach zapłaty należności poprzez uznanie długu, podczas gdy powódka skutecznie uchyliła się od skutków oświadczeń woli złożonych w zawartych z pozwaną ugodach pod wpływem groźny, zaś nie doszło też do przerwania biegu terminów przedawnienia poprzez złożenie wniosków o wszczęcie egzekucji w związku z umorzeniem postępowań egzekucyjnych na wniosek wierzyciela;

3. naruszenie art. 840 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i niepozbawienie

wykonalności tytułów wykonawczych objętych pozwem, w sytuacji gdy powódka zakwestionowała istnienie obowiązku stwierdzonego powyższymi tytułami, wykazała, iż świadczenie zostało przez nią spełnione, a także wykazała, że roszczenia uległy przedawnieniu.

Na podstawie tak sformułowanych zarzutów powódka wniosła o uchylenie

zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz obciążenie pozwanego kosztami procesu na rzecz powódki.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Wbrew zarzutom apelacji Sąd pierwszej instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd odwoławczy podziela i przyjmuje za własne.

W szczególności nie jest trafny podniesiony przez powódkę zarzut pominięcia wniosków dowodowych i dokonania niepełnych ustaleń faktycznych. Zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy było ustalenie daty uprawomocnienia się wszystkich nakazów zapłaty wydanych przeciwko powódce, bowiem poza sporem pozostaje w sprawie okoliczność, że wszystkim tytułom egzekucyjnym objętym pozwem wkrótce po ich wydaniu nadane zostały klauzule wykonalności. Daty wydania postanowień w tym przedmiocie zostały ustalone. Podkreślić zaś należy, że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności przerywa bieg terminu przedawnienia (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2004 r., III CZP 101/03). Niesporne jest ponadto, że po zaopatrzeniu wspomnianych nakazów zapłaty w klauzule wykonalności, na podstawie powstałych tytułów wykonawczych przeciwko E. Z. wszczęte zostały postępowania egzekucyjne, odpowiednio w sprawach Km 2663/03, Km 296/04, Km 2406/03 i Km 1659/13. Powyższe postępowania egzekucyjne zostały umorzone na wniosek wierzyciela (pозwanego), na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Jak prawidłowo przyjął następnie Sąd Okręgowy, z uwagi na taki sposób zakończenia postępowań egzekucyjnych, zniweczone zostały skutki przerwy biegu przedawnienia spowodowane złożeniem wniosków o wszczęcie egzekucji w powyższych sprawach (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: uchwałę z dnia 19 lutego 2015 r., III CZP 103/14 oraz wyrok z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 196/14).

Skarżąca nie kwestionuje wreszcie, że przyczyną złożenia przez pozwanego wniosków o umorzenie egzekucji było zawarcie przez strony umów ugody (trzech w dniu 21 września 2012 r. i jednej w dniu 27 września 2013 r.) co do dalszej spłaty reszty świadczeń zasądzonych przedmiotowymi tytułami wykonawczymi. Nie budzi przy tym wątpliwości, że zawarcie tych porozumień stanowiło uznanie długu. Instytucja ta nie została uregulowana w Kodeksie cywilnym, jednak zarówno w doktrynie jak i judykaturze zgodnie wyróżnia się uznanie właściwe oraz uznanie niewłaściwe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2004 r., V CK 346/03). Pierwsza forma uznania stanowi nieuregulowaną odrębną umowę ustalającą, co do zasady i zakresu, istnienie albo nieistnienie jakiegoś stosunku prawnego, uznanie niewłaściwe zaś jest określane jako przyznanie przez dłużnika wobec wierzyciela istnienia długu. W uzasadnieniu wyroku z dnia 7 marca 2003 r., I CKN 11/01 Sąd Najwyższy zdefiniował uznanie roszczenia jako każdy przypadek wyraźnego oświadczenia woli lub też innego jednoznacznego zachowania się dłużnika wobec wierzyciela, z którego wynika, że dłużnik uważa roszczenie za istniejące, co do zasady, a w niektórych przypadkach także co do wysokości. Jednocześnie w wyroku z dnia 23 marca 2004 r., V CK 346/03 Sąd Najwyższy podkreślił, że przepisy o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli mogą mieć zastosowanie tylko do tzw. uznania właściwego, gdyż uznanie niewłaściwe nie jest oświadczeniem woli.

Zawarcie wspomnianych ugód niewątpliwie miało charakter uznania właściwego. W realiach sprawy, jak trafnie przyjął Sąd Okręgowy, powódka nie wykazała przy tym, że skutecznie uchyliła się od skutków prawnych oświadczeń woli o uznaniu długu. Zdołała ona jedynie dowieść, że złożyła stronie przeciwnej oświadczenie w tym przedmiocie w dniu 31 stycznia 2014 r. Z treści odpowiedzi pozwanego na pismo powódki zawierające oświadczenie o uchyleniu się od skutków oświadczeń woli wynika, że wedle twierdzeń skarżącej, do ich złożenia miało dojść pod wpływem groźby. Zważyć jednak należy, że poza gołosłownym twierdzeniem w tym zakresie, powódka nie zaoferowała w toku postępowania żadnych dowodów dla jego wykazania. Wprawdzie w pozwie został zgłoszony wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań stron z ograniczeniem do przesłuchania powódki, jednakże zgodnie z tezą dowodową miał on być

przeprowadzony „na okoliczność potwierdzenia wyegzekwowanych od powódki kwot pieniężnych w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez komornika sądowego A. M., sygn. akt Km 296/04, Km 2663/03, Km 2406/03, Km 1659/13, dokonywanych wpłat przez pozwaną oraz na okoliczność, iż powódka spłaciła już dług wobec pozwanej, a także przedawnienia roszczeń” (pozew – k. 3). W dalszym toku postępowania skarżąca, reprezentowana przez fachowego pełnomocnika procesowego, nie rozszerzyła powyższej tezy dowodowej ani nawet nie postawiła twierdzeń co do okoliczności bezprawnego doprowadzenia jej do zawarcia wspomnianych ugód przez pracowników pozwanej. W konkluzji chybiony jest zarzut naruszenia przez Sąd meriti art. 299 k.p.c., skoro żądanie przesłuchania powódki na okoliczność zawarcia przez strony kwestionowanych porozumień oraz uchylenia się od skutków prawnych oświadczeń o uznaniu długu w ogóle nie zostało zgłoszone w toku procesu.

Zauważyć należy, że dopiero w apelacji jej autor w osobie pełnomocnika procesowego apelującej, podał informacje odnośnie do okoliczności zawarcia powyższych porozumień, rzekomych schorzeń powódki oraz poinstruowania przez lekarza, jakie kroki może ona podjąć w celu uchylenia się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych pod wpływem groźby. Odnosząc się do powyższych twierdzeń, Sąd Apelacyjny wskazuje, że nawet w apelacji powódka nie zaferowała żadnych dowodów dla ich wykazania. Przede wszystkim jednak przywołane oświadczenie uznać należy za spóźnione. Skoro powódka powoływała się przed Sądem I instancji na uchylenie się od skutków prawnych złożonych przez siebie oświadczeń woli, to zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodowego z art. 6 k.c., na niej ciążył obowiązek udowodnienia zarówno przesłanek z art. 87 k.c., jak i zachowania terminu do uchylenia się od skutków prawnych wadliwych oświadczeń (art. 88 § 2 k.c.). Oznacza to, że potrzeba powołania stosownych twierdzeń i dowodów powstała już przed Sądem meriti. Zdaniem Sądu drugiej instancji, w okolicznościach sprawy nie zachodziły również podstawy do podjęcia w tym zakresie inicjatywy dowodowej z urzędu. Poza podniesioną wyżej okolicznością korzystania przez powódkę w toku postępowania sądowego z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, analiza twierdzeń przywołanych w apelacji, prowadzi do wniosku, że nie wytrzymują one krytyki z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Przypomnieć wypada, że do zawarcia porozumień doszło w czasie gdy przeciwko powódce prowadzone było od wielu lat kilka postępowań egzekucyjnych, w toku których komornik podjął częściowo skuteczną egzekucję, w tym z wynagrodzenia za pracę powódki. Niezrozumiałe jest zatem twierdzenie, że obawę skarżącej miało rzekomo wywołać twierdzenie o pozbawieniu jej środków podstawowej egzystencji, skoro pracodawca powódki od wielu lat dokonywał wskutek zajęcia komorniczego potrąceń z jej wynagrodzenia za pracę, z zachowaniem ochrony wynikającej z przepisu art. 87 i nast. Kodeksu pracy w zw. z art. 833 § 1 k.p.c. Powódka miała zatem świadomość, że nie jest dopuszczalne pozbawienie dłużnika wszystkich uzyskiwanych dochodów. Ponadto nie sposób zaaprobować twierdzenia skarżącej, że miała zostać zastraszona działaniami egzekucyjnymi, skoro w dacie zawarcia ugód egzekucje przeciwko niej toczyły się. Wreszcie znamieną jest okoliczność, że ostatnią ugodę, dotyczącą należności stwierdzonej nakazem zapłaty w sprawie I Nc 236/03, strony zawarły po upływie roku od zawarcia trzech poprzednich porozumień, przy czym w czasie tego okresu powódka skrupulatnie wypełniała ich postanowienia, zatem wiedziała jaka jest konsekwencja ich zawarcia. Już tylko na marginesie zauważyć należy, że nie jest typową sytuacją uzyskiwanie porad prawnych od lekarza, zaś data ustania stanu obawy jest istotna z punktu widzenia zachowania terminu do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem groźby.

Mając na uwadze powyższe rozważania, prawidłowy jest wniosek Sądu pierwszej instancji, że powódka dokonała skutecznego uznania świadczeń objętych przedmiotowymi nakazami zapłaty w zakresie ustalonym mocą zawartych przez strony porozumień, co doprowadziło do przerwania biegu przedawnienia stwierdzonych nimi roszczeń.

W tych warunkach, nie ma podstaw do podzielenia zarzutu, że Sąd Okręgowy dopuścił się uchybień w związku z oddaleniem wniosków o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do zeznań powódki stron oraz dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości na okoliczność wyliczenia wysokości pozostałego zobowiązania i dokonanych przez powódkę spłat. Jak zasadnie dostrzegł Sąd I instancji wysokość wpłat dokonanych na poczet przedmiotowych długów przed zawarciem umów ugody wynika z treści dowodów z dokumentów, w tym dokumentów urzędowych zawartych w aktach egzekucyjnych. Co więcej, po umorzeniu postępowań egzekucyjnych na tytułach wykonawczych komornik zobowiązany był poczynić adnotację w trybie art. 816 § 1 k.p.c. Wysokość wyegzekwowanych

i przekazanych pozwanej kwot ustalił nadto w postanowieniach o umorzeniu postępowań na wniosek wierzyciela (k. 45 – 47).

Przechodząc do zarzutu spełnienia świadczenia jako podstawy żądania wywiedzionego w trybie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że rację ma Sąd Okręgowy, iż w odniesieniu do kwot wyegzekwowanych w drodze egzekucji komorniczej nie jest dopuszczalne zastosowanie mechanizmu pozbawienia tytułów wykonawczych wykonalności w ramach powództwa opozycyjnego, bowiem w tym zakresie egzekucja już toczyć się nie może (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 listopada 1988 r., I CR 255/88, z dnia 14 maja 2010 r., II CSK 592/09 i z dnia 12 lutego 2015 r., IV CSK 272/14). Wskazane wyżej dokumenty pochodzące z akt egzekucyjnych potwierdzają przy tym jednoznacznie, że do chwili umorzenia egzekucji powódka nie spłaciła w całości żadnej z należności stwierdzonej tytułami wykonawczymi, na podstawie których były prowadzone postępowania egzekucyjne. Z uwagi na charakter podniesionych przez powódkę zarzutów, w tym miejscu podkreślić też należy, że celem powództwa opozycyjnego nie jest ponowne merytoryczne rozpoznanie sprawy zakończonej prawomocnym orzeczeniem. Nie stanowi ono nadzwyczajnego środka prawnego. W związku z tym, na podstawie przepisu art. 840, nie jest dopuszczalna merytoryczna zmiana uprzednio wydanego prawomocnego orzeczenia.

Zasadniczą przyczyną wygaśnięcia zobowiązania jest spełnienie oświadczenia przez dłużnika zgodnie z treścią zobowiązania. Wykonanie zobowiązania powoduje ten skutek, że zobowiązanie wygasa, a dłużnik staje się wolny od obowiązków, które miał wobec wierzyciela. Jak wyżej wskazano, z prawidłowo ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia wynika, że strony zawarły w sposób ważny i skuteczny ugody. Strony w każdej z ugód zastrzegły, że świadczenia nią objęte, związane z redukcją wysokości stopy odsetek umownych (z 40% do 10% w skali rocznej), mają zgodnie z ich wolą doprowadzić do zaspokojenia reszty zobowiązań powódki wobec strony pozwanej z tytułu zawartych lub poręczonych przez E. Z. umów pożyczek zasądzonych objętymi pozwem nakazami zapłaty. Z niekwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że skarżąca wykonała w całości jedynie zobowiązanie objęte ugodą nr 7/34058/2012 dotyczące należności zasądzonych nakazem zapłaty w sprawie o sygn. akt I Nc 126/03. Z tego względu Sąd meriti uwzględnił powództwo w tym zakresie, jak w pkt 1. sentencji wyroku, z wyłączeniem tej części świadczenia, które zostało wyegzekwowane.

W sprawie niesporna pozostaje natomiast okoliczność, że w odniesieniu do pozostałych tytułów egzekucyjnych zmodyfikowane ugodami zobowiązanie powódki nie zostało w całości wykonane, zgodnie z ich postanowieniami, które wiążą strony. Co więcej powódka nadal wykonuje postanowienia każdej z ugód, dokonując wpłat zgodnie z przyjętym harmonogramem. Wobec powyższego wierzyciel nie skorzystał przed ich całkowitym wykonaniem, z umownego prawa odstąpienia ani nie zainicjował ponownie postępowania egzekucyjnego. W tych warunkach w chwili obecnej nie doszło jeszcze do wygaśnięcia zmodyfikowanego zobowiązania ani w całości ani w części, a zatem zastosowanie w sprawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest uzasadnione, a zarzut naruszenia tego przepisu uznać należy za bezzasadny.

Mając powyższe na uwadze oraz na podstawie art. 385 k.p.c. apelacja podlegała oddaleniu.

Na mocy art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie obciążył skarżącej kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej w postępowaniu odwoławczym, zważywszy na charakter roszczenia oraz okoliczność, że powódka wywiązuje się ze swoich zobowiązań wynikających z zawartych ugód, a nadto dokonuje spłat swoich zobowiązań wobec pozwanej od kilkunastu lat. Wielkość jej zobowiązań jest nadal znaczna, a sytuacja materialna skarżącej jest trudna.